

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות השי"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

התקנת אשה שניה לכהן הגדול

(שנינו במשנה, לעיל ב' א':) רבי יהודה אומר: אף אשה אחרת מתקינין לו, שמא תמות אשתו, (וחובה על הכהן גדול להיות נשוי) שנאמר: "וְכֹפֵר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ", ביתו זו אשתו. אמרו לו: אם כן, אין לדבר סוף (שמא גם זו תמות).

(י"ג א') (ומקשה) ורבנן נמי, הא חיישי לשמא (יארע בו פסול)!

אמרי לך רבנן: טומאה שכיחא (ע"י קרי, או התזת צינורא מפי עם הארץ), מיתה לא שכיחא.

(ומקשה ארבי יהודה) ומי סגי ליה בתקנתא (בהזמנה), "ביתו" אמר רחמנא, והך לאו ביתו היא!

(ומתריץ) דמקדש לה. וכניס לה.

אם כן הוה ליה שני בתים, ורחמנא אמר "וְכֹפֵר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ", ולא בעד שני בתים!

(ושקיל וטרי, ומסיק) אלא, לחדא אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תמות חברתיך, ולחדא אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שאכנס אני לבית הכנסת. דאי מייתא הא, קיימא הא. ואי מייתא הא, קיימא הא. מאי איכא למימר? דילמא מייתא חברתה בפלגא דעבודה, ועבד ליה עבודה למפרע בשני בתים. אי חזי לה דקא בעיא למימת, קדים איהו ועייל לבית הכנסת, ומשוי לגיטא דהא גיטא למפרע.

שיטות הראשונים

האם צריך להתקין לו אשה אחרת: הלכה כחכמים, שאין מתקינים לו אשה אחרת, דמיתה לא שכיחא. וכן השמיטו הרמב"ם. וכן פסק המאירי.²

מה הדין כשמתה אשתו של כהן גדול: כתב המאירי, הלכה כחכמים ואין חוששין למיתה, אלא אם מתה אשתו יהא כהן המותקן עובר תחתיו, כאלו אירע בו פסול. והיינו, דדין זה מעכב. ואילו תוספות הרא"ש כתב, דהא דאמרינן לרבי יהודה שמא תמות אשתו, אע"פ דלא מעכבא, מצוה מן המובחר מיהא בעינן.³

עבודת כהן גדול ביוה"כ כשנשוי שתי נשים: כתב הרמב"ם, "וְאֵינוֹ נוֹשֵׂא שְׁתֵּי נָשִׁים; וְאִם נָשָׂא שְׁתֵּי נָשִׁים, אֵינוֹ יָכוֹל לְעֵבֶד בְּיוֹם הַצֹּמֵם עַד שְׁיִגְרַשׁ אַחַת..."⁴

האם מותר לכהן גדול להיות נשוי ב' נשים שלא ביוה"כ: כתב הרמב"ם "וְאֵינוֹ נוֹשֵׂא שְׁתֵּי נָשִׁים לְעוֹלָם כְּאַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר: "יִקַּח אִשָּׁה" (ויקרא כא, יד) - אַחַת, וְלֹא שְׁתַּיִם." וכתב הראב"ד, לא מתחורא זאת הסברא. שלא אמרו במסכת יומא, אלא

1. ויקרא טז, פסוקים ו,יא,יז.

2. מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ א,ג). מאירי (ב' א', ד"ה ואמרו לו).

3. ובדבריו לא מבואר בפירוש מה הדין כשמתה אשתו של כהן ביום הכיפורים. וראה בהרחבה 'שערי היכל' (הוצאת מכון המקדש, מערכה טו). מקורות: תוספות הרא"ש (ב' א', ד"ה שמא תמות). מאירי (ב' א', ד"ה ואמרו לו).

4. וכתב ב'ליקוטי הלכות' (זבח תודה, ד"ה מוכח), והנה, לולא דמסתפינא, הייתי אומר מלתא חדתא: דמסתבר דהוא דווקא כשנשאם אחר שנעשה כהן גדול, דלאו שפיר עביד בנישואין שלו, דהא ידע שיצטרך לעבוד עבודה ולכפר בעדו ובעד ביתו, אחת ולא שתיים. אבל כשנשאן מקודם, ונעשה כהן גדול, אפשר שאין צריך לגרש אחרי שנשאן בהיתר. ודומיא כשנשא אלמנה ונעשה כהן גדול, דאינו צריך לגרשה. אמנם מדברי הרב המגיד (הל' איסורי ביאה יז,ג) לא משמע כן. וצ"ע. מקורות: רמב"ם (הל' כלי המקדש ה,י).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

'ביתו' אמר רחמנא, ולא ב' בתים, ואפשר שלא נאסר בשתי נשים אלא ביום כיפור, שמא ימשוך לבו אחריהן ויבוא לידי טומאה. אבל הדעת נותנת כן,⁵ כדי שלא יצטרך לגרש ערב יום כיפור. אלא שאני מוצא 'וישא לו יהודע נשים שתיים ויולד בנים ובנות'.⁶

כהן שנעשה אונן

(יג ב') **תנו רבנן:** כהן גדול מקריב אונן,⁷ ואינו אוכל.⁸ רבי יהודה אומר: כל היום.

(ומברר) מאי כל היום?

אמר רבא: לא נצרכה אלא להביאו מתוך ביתו.⁹

אמר ליה אביי: השתא לרבי יהודה אפוקי מפקינן ליה (להדיוט אונן, אפילו התחיל בעבודה), **דתניא:** היה עומד ומקריב על גבי המזבח, ושמע שמת לו מת, מניח עבודתו ויוצא, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: יגמור. ואת אמרת מייתנין ליה מתוך ביתו?!

אלא אמר רבא: מאי כל היום? לומר שאינו עובד כל היום (עד הלילה, אבל בלילה אם בא להקטיר חלבים ואימורים, יקטיר), גזירה שמא יאכל.¹⁰

שיטת הראשונים

כהן הדיוט שבשעת עבודה מת לו מת: רש"י פירש ברייתא דהיה עומד ומקריב על גבי המזבח, בכהן הדיוט. וכן פירש **המאירי**, ופסק כרבי יוסי, שכהן הדיוט אינו מקריב אונן. ואם היה עובד ובאה לו שמועה בשעת עבודה שמת לו מת, אינו צריך להפסיק אף קודם קבורה, אלא יגמור. **ותוספות** פירשו, דבכהן גדול איירי.¹¹ אבל כהן הדיוט אונן מחלל עבודה, ולכן, אם מת לו מת, מניח עבודה. וכן פסק **הרמב"ם**.¹²

⁵ שלא לאפשר לכהן גדול לישא שתי נשים, אף שמעיקר הדין מותר לעשות כן.

⁶ דברי הימים-ב, כד.ה. ויהודע היה כהן גדול! מקורות: רמב"ם וראב"ד (הל' איסורי ביאה יז,ג).

⁷ דרחמנא שרייה, דכתיב (ויקרא, פר' אמור כא,יא) "לְאֶבְיֹו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטְמָא. וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יִחַלֵּל" וגו', ודרשינן לה בשחיטת קדשים (זבחים ט"ז א') במת אביו ואמו, שאינו צריך לצאת מקדושתו כלל, ויכול להיות עומד ומקריב, כי לא חילל עבודתו בכך. ומינה ילפינן, הא כהן הדיוט שלא יצא, חילל רש"י.

⁸ שלא הותרה כאן אלא עבודה, וקדשים אסורין לאונן קל וחומר ממעשר הקל, שאמרה תורה "לֹא אֶכְלְתִי בְּאֵנִי מִמֶּנּוּ". רש"י.

⁹ מצוה הוא שיביאווהו למקדש לעבוד כל היום, כדי לפכח צערו. והכי קאמר רבי יהודה: כל היום יהא עסוק בהקרבה. רש"י.

¹⁰ כל היום אסור באכילת קדשים מן התורה; אבל באנינות הלילה, משנקבר המת ביום, אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים. והכי שמעינן ליה לרבי יהודה במסכת זבחים (צ"ט ב'). והכי קאמר רבי יהודה: כל היום הוא באנינות ולא יקריב. רש"י.

¹¹ אף על גב דכהן גדול מקריב אונן, הני מילי מדאורייתא; אבל מדרבנן סבירא ליה לרבי יהודה דמניח עבודה ויוצא. ותוספות.

¹² "שְׂכֵהוּן הַדְּיוּט שֶׁהִיָּה בְּמִקְדָּשׁ בְּעֹבְדוֹתוֹ, וְשָׁמַע שְׁמַת לּוֹ מִת שֶׁהוּא חֵיֵב לְהִתְאַבֵּל עָלָיו - אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ יוֹצֵא מִן הַמִּקְדָּשׁ, אִינוֹ עוֹבֵד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֹנָן; וְאִם עֹבֵד וְהוּא אֹנָן שְׁלֵתוֹרָה - חִלֵּל עֹבְדוֹתוֹ, בֵּין בְּקָרְבָן יָחִיד בֵּין בְּקָרְבָן צְבוּר. אֲבָל כִּהֵן גְּדוֹל עוֹבֵד כִּשְׁהוּא אֹנָן, שְׁנֵאמַר: "וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יִחַלֵּל" (ויקרא כא,יב), כְּלוּמַר: יֵשֵׁב וְיַעֲבֹד עֹבְדָה שֶׁהִיָּה עוֹסֵק בָּהּ, וְאִינָהּ מִתְחַלֵּלֶת."